

**Psihosocijalni tretman i
psihosocijalne intervencije koje se
provode u Jedinicama za zaštitu
mentalnog zdravlja i prevenciju
ovisnosti s posebnim naglaskom
na psihosocijalne intervencije koje
se provode prema adolescentima**

prof. dr. sc. Danijela Štimac Grbić, dr. med.

Voditeljica odjela za mentalno zdravlje i
prevenciju ovisnosti

HZJZ/Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Psihosocijalne intervencije

- Psychosocial Interventions for Mental and Substance Use Disorders: A Framework for Establishing Evidence-Based Standards, Committee on Developing Evidence-Based Standards for Psychosocial Interventions for Mental Disorders
- Psihosocijalne intervencije kod poremećaja mentalnog zdravlja i poremećaja nastalih upotrebom psihoaktivnih supstanci su interpersonalne ili informativne/edukativne aktivnosti, tehnike ili strategije koje utječu na biološke, bihevioralne, kognitivne, emocionalne, međuljudske, socijalne ili okolišne čimbenike s ciljem poboljšanja zdravstvenog funkcioniranja i dobrobiti osobe.

Primjeri psihosocijalnih intervencija

- **Asertivno liječenje u zajednici** obuhvaća niz usluga i intervencija koje pruža **interdisciplinarni mobilni tim za liječenje u zajednici** (Stein i Test, 1980). Tim čine voditelji slučajeva, osoba s iskustvom, psihijatri, socijalni radnici, psiholozi, medicinske sestre i stručni specijalisti.
- Pristup je osmišljen kako bi pružio **sveobuhvatni psihijatrijski tretman** u zajednici, rehabilitaciju i podršku osobama s ozbiljnim poremećajima mentalnog zdravlja i uporabe droga
- Temeljni je cilj pružiti potporu i pomoći korisnicima u razvoju osobnih vještina odnosno potencijala za zdravlje, izbjeći hospitalizaciju, poboljšati kvalitetu svog života, a krajnji cilj je potpuni oporavak
- Temeljne značajke asertivnog tretmana u zajednici su individualizacija (personalizirani pristup) i fleksibilnost usluga temeljenih na ciljevima oporavka; mali broj slučajeva; asertivno upoznavanje; kontinuirano liječenje i podrška, uključujući lijekove; i 24-satna dostupnost s kriznom spremnošću i nizom psihosocijalnih intervencija, poput obiteljske psihoedukacije, potpomognutog zapošljavanja, liječenja ovisnosti kod dualnih poremećaja i motivacijskog razgovora.

- **Kognitivno-bihevioralna terapija** koristi se za široki spektar poremećaja mentalnog zdravlja i uporabe droga.
- **Contingency management** - sustav nagrade i kazne

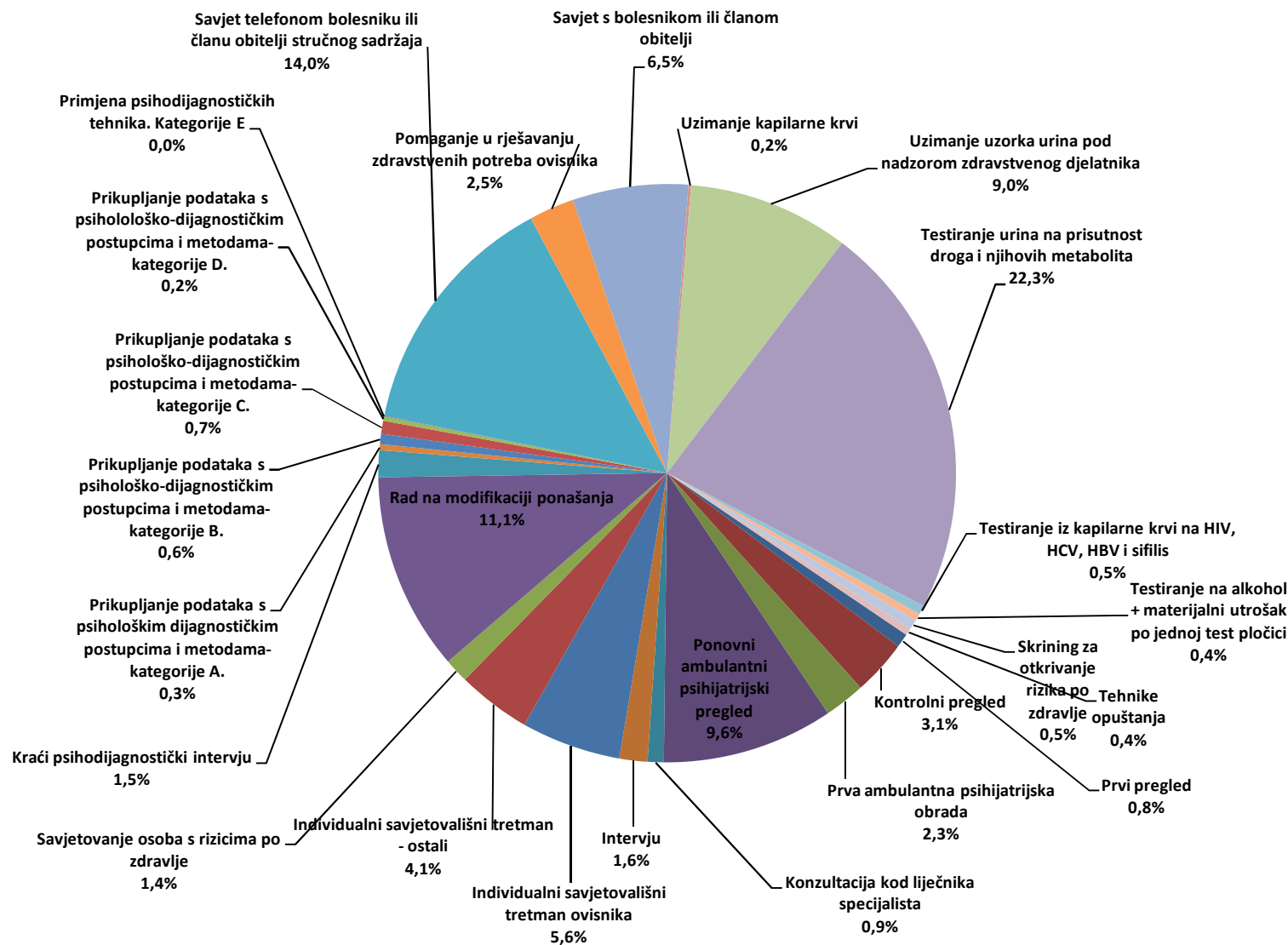
Postupci u djelatnosti za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti u 2018.

Županija	Ukupno	1. Individualni tretmani	2. Obitelj	3. Psihoterapija	4. Rad u grupi	5. Intervencije	6. Obrada podataka i izrada mišljenja	7. Preventivne aktivnosti	8. Medijske aktivnosti	9. Ostale aktivnosti nužne za funkcioniranje tima	10. Ostali poslovi
UKUPNO	333.113	234.338	11.476	30.937	2.231	5.543	20.765	15.453	2.224	757	9.389
Grad Zagreb	55.407	42.994	418	7.185	0	398	2.934	687	375	115	301
Zagrebačka	7.123	4.947	581	37	681	31	777	54	0	15	0
Krapinsko-zagorska	8.785	5.711	271	176	0	81	249	1.630	391	27	249
Sisačko-moslavačka	7.284	4.253	1.141	462	0	0	455	409	14	6	544
Karlovačka	7.475	4.365	596	1.911	0	0	322	13	0	12	256
Varaždinska	15.375	8.823	932	2.455	899	0	1.547	25	8	20	666
Koprivničko-križevačka	6.127	3.851	120	323	0	314	242	659	56	24	538
Bjelovarsko-bilogorska	6.945	4.561	93	60	0	0	87	1.021	4	32	1.087
Primorsko-goranska	27.440	16.040	1.265	4.581	24	600	1.912	1.123	111	76	1.708
Ličko-senjska	3.940	2.027	124	196	0	8	311	893	182	29	170
Virovitičko-podravska	3.861	2.418	97	329	0	12	223	578	186	8	10
Požeško-slavonska	3.175	2.582	33	50	1	5	108	168	48	19	161
Brodsko-posavska	16.422	13.620	658	919	2	636	359	178	27	23	0
Zadarska	41.053	33.773	289	2.911	0	1.997	1.120	910	36	15	2
Osječko-baranjska	15.538	11.608	520	1.926	0	0	1.125	210	44	15	90
Šibensko-kninska	19.536	13.352	873	1.082	4	290	2.713	530	86	39	567
Vukovarsko-srijemska	5.764	4.158	164	444	0	144	380	427	28	19	0
Splitsko-dalmatinska	33.698	21.439	967	905	325	777	2.553	3.665	296	111	2.660
Istarska	29.557	22.430	1.466	3.229	3	131	2.205	22	30	10	31
Dubrovačko-neretvanska	10.739	6.331	554	1.357	0	37	585	1.603	157	115	0
Međimurska	7.869	5.055	314	399	292	82	558	648	145	27	349

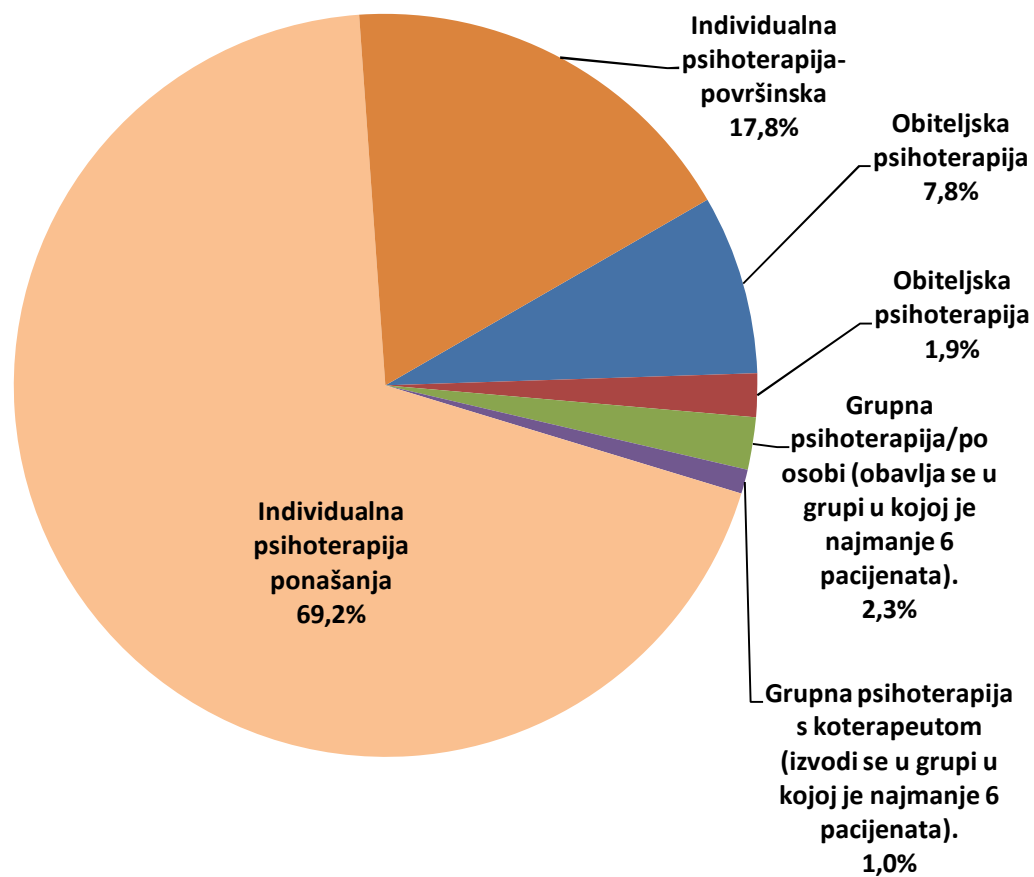
Postupci u djelatnosti za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti u 2019. (I-IX mj.)

Županija	Ukupno	1. Individualni tretmani	2. Obitelj	3. Psihoterapija	4. Rad u grupi	5. Intervencije	6. Obrada podataka i izrada mišljenja	7. Preventivne aktivnosti	8. Medijske aktivnosti	9. Ostale aktivnosti nužne za funkcioniranje tima	10. Ostali poslovi
UKUPNO	268.820	189.798	8.316	25.940	2.205	4.929	17.106	11.252	1.740	596	6.938
%	100	70,6	3,1	9,6	0,8	1,8	6,4	4,2	0,6	0,2	2,6
Grad Zagreb	50.607	38.372	399	7.610	0	161	2.412	681	395	96	481
%	100	75,8	0,8	15,0	0,0	0,3	4,8	1,3	0,8	0,2	1,0
Zagrebačka	7.028	4.928	519	0	496	155	761	37	39	16	77
%	100	70,1	7,4	0,0	7,1	2,2	10,8	0,5	0,6	0,2	1,1
Krapinsko-zagorska	6.472	4.318	249	150	0	52	163	1.102	269	15	154
%	100	66,7	3,8	2,3	0,0	0,8	2,5	17,0	4,2	0,2	2,4
Sisačko-moslavačka	5.637	3.172	908	350	0	0	314	318	13	8	554
%	100	56,3	16,1	6,2	0,0	0,0	5,6	5,6	0,2	0,1	9,8
Karlovačka	5.165	2.849	614	1.254	0	0	267	8	0	9	164
%	100	55,2	11,9	24,3	0,0	0,0	5,2	0,2	0,0	0,2	3,2
Varaždinska	14.404	8.547	647	2.301	931	0	1.496	23	6	14	439
%	100	59,3	4,5	16,0	6,5	0,0	10,4	0,2	0,0	0,1	3,0
Koprivničko-križevačka	4.821	3.067	41	353	0	253	129	461	31	20	466
%	100	63,6	0,9	7,3	0,0	5,2	2,7	9,6	0,6	0,4	9,7
Bjelovarsko-bilogorska	6.480	4.714	66	65	0	0	78	694	4	27	832
%	100	72,7	1,0	1,0	0,0	0,0	1,2	10,7	0,1	0,4	12,8
Primorsko-goranska	18.690	10.828	670	3.502	0	495	1.900	330	70	51	844
%	100	57,9	3,6	18,7	0,0	2,6	10,2	1,8	0,4	0,3	4,5
Ličko-senjska	2.981	1.855	100	184	0	16	219	367	88	24	128
%	100	62,2	3,4	6,2	0,0	0,5	7,3	12,3	3,0	0,8	4,3
Virovitičko-podravska	2.450	1.519	76	185	0	0	116	374	166	10	4
%	100	62,0	3,1	7,6	0,0	0,0	4,7	15,3	6,8	0,4	0,2
Požeško-slavonska	2.300	1.754	25	48	5	11	126	155	38	14	124
%	100	76,3	1,1	2,1	0,2	0,5	5,5	6,7	1,7	0,6	5,4
Brodsko-posavska	11.714	8.887	310	882	0	668	229	703	8	27	0
%	100	75,9	2,6	7,5	0,0	5,7	2,0	6,0	0,1	0,2	0,0
Zadarska	37.210	31.098	428	2.268	0	2.001	895	489	8	11	12
%	100	83,6	1,2	6,1	0,0	5,4	2,4	1,3	0,0	0,0	0,0
Osječko-baranjska	10.967	7.711	419	1.476	0	1	1.175	100	8	11	66
%	100	70,3	3,8	13,5	0,0	0,0	10,7	0,9	0,1	0,1	0,6
Šibensko-kninska	15.122	10.375	637	93	0	271	2.331	847	161	18	389
%	100	68,6	4,2	0,6	0,0	1,8	15,4	5,6	1,1	0,1	2,6
Vukovarsko-srijemska	4.595	3.445	130	282	0	149	357	191	30	11	0
%	100	75,0	2,8	6,1	0,0	3,2	7,8	4,2	0,7	0,2	0,0
Splitsko-dalmatinska	25.961	16.240	655	1.012	248	546	1.995	3.038	203	92	1.932
%	100	62,6	2,5	3,9	1,0	2,1	7,7	11,7	0,8	0,4	7,4
Istarska	22.132	17.066	772	2.507	93	97	1.529	14	19	7	28
%	100	77,1	3,5	11,3	0,4	0,4	6,9	0,1	0,1	0,0	0,1
Dubrovačko-neretvanska	8.283	5.245	358	1.189	72	8	402	853	58	98	0
%	100	63,3	4,3	14,4	0,9	0,1	4,9	10,3	0,7	1,2	0,0
Međimurska	5.801	3.808	293	229	360	45	212	467	126	17	244
%	100	65,6	5,1	3,9	6,2	0,8	3,7	8,1	2,2	0,3	4,2

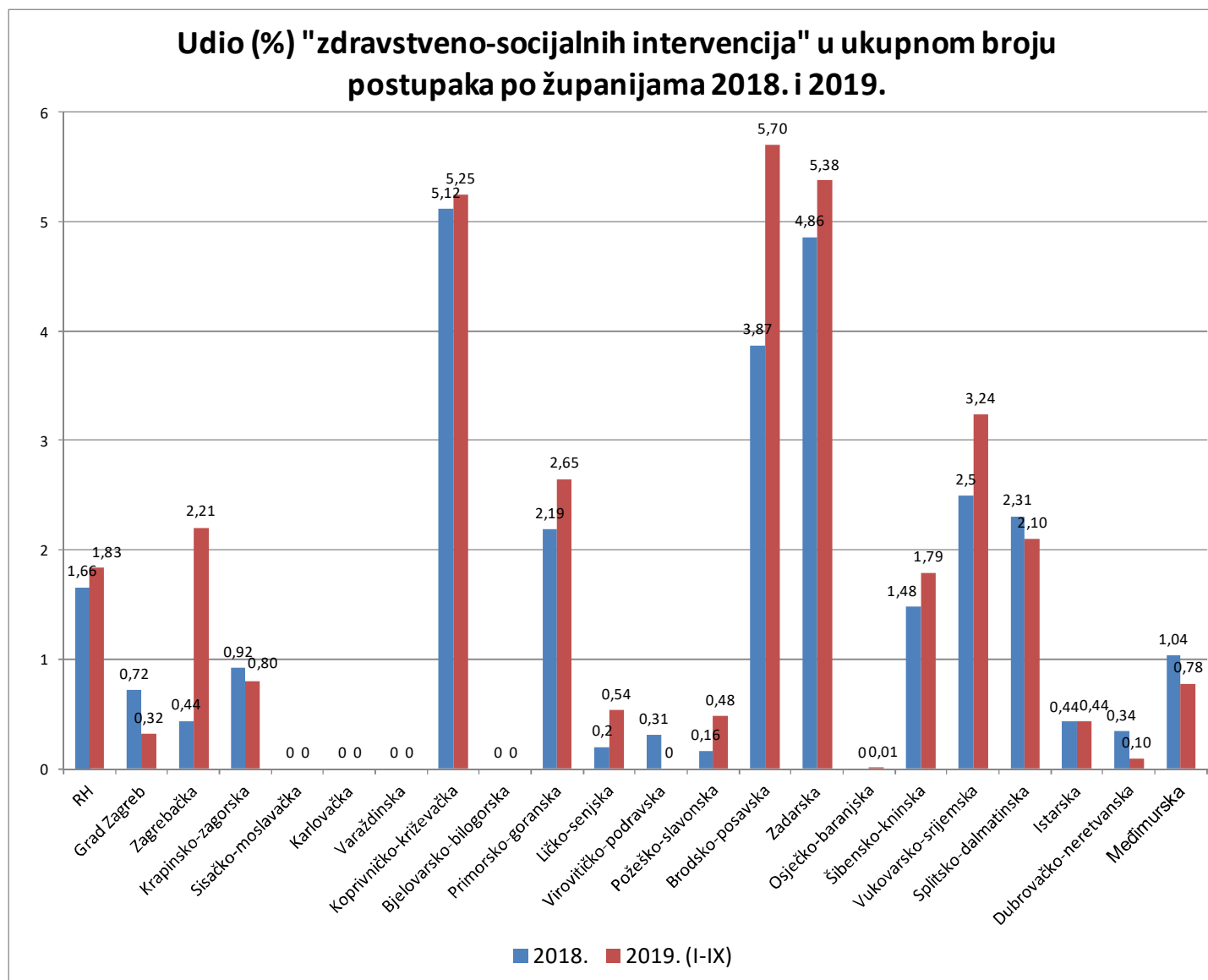
Udio pojedinih postupaka u okviru individualnih tretmana

Udio pojedinih postupaka u okviru psihoterapije

Zdravstveno-socijalne intervencije u ukupnom broju postupaka po županijama 2018. i 2019.

Deklaracija o mentalnom zdravlju: London 2018.

Empowering people /Osnaživanje

- Potrebno je poduzeti mjere kako bi se unaprijedile **socijalne odrednice mentalnog zdravlja, holističkim pristupom i intersektorskom suradnjom** s ciljem smanjenja nejednakosti među ljudima te kako bi najizloženije i najranjivije osobe imale jednake šanse voditi zdrav život, kako u smislu tjelesnog tako i smislu mentalnog zdravlja.
- Fokusirati se na poboljšanje mentalnog zdravlja i dobrobiti djece i mladih te stvoriti uvjete za poboljšanje ishoda u zaštiti mentalnog zdravlja za buduće generacije.
- Provoditi javno zdravstvene aktivnosti koje potiču fleksibilnost sustava, djeluju na smanjenju rizika i usmjerene su na glavne uzroke kroničnog stresa koji dugoročno ugrožavaju obitelj i obiteljsko okruženje, u cilju promicanja, unapređenja i zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih.
- Poticati osobe s mentalnim poremećajima i drugim problemima mentalnog zdravlja (peer workeri/stručnjaci po iskustvu) kako bi aktivno sudjelovali u kreiranju politike mentalnog zdravlja, dizajnu i provedbi usluga u zaštiti mentalnog zdravlja te bili aktivno uključeni i djelovali na osnaživanju i osposobljavanju za preuzimanje odgovornosti za vlastito zdravlje do potpunog oporavka.
- **Kontinuirano traženje mogućnosti za razvoj boljih i održivijih sustava mentalnog zdravlja u zajednici.**

Lancet komisija:
Važnost vršnjačke podrške u
unaprjeđenju mentalnog zdravlja

- Razdoblje adolescencije je osobito vulnerabilno razdoblje te je nužno provoditi mjere za smanjenje rizika te povećanje otpornosti adolescenata na stres.
- Ključnu ulogu imaju: obitelj, roditelji, vršnjaci i zajednica. Važno je razvijati njihovu zaštitnu ulogu u životu adolescenta.

Preporučene intervencije

Jačanje socijalnih i emocionalnih kompetencija kroz cjeloživotno socio-emocionalno učenje (SEL) u zajednici i školi

- ✓ Jačaju socijalno i emocionalno funkcioniranje
- ✓ Poboljšavaju akademski uspjeh
- ✓ Smanjuju rizična ponašanja uključujući pušenje, pijenje i rizično spolno ponašanje

Pružatelji SEL intervencija:

- vršnjaci (peers)
- učitelji
- stručni suradnici u školama

Programi jačanja
socijalnoemocionalnih
kompetencija trebaju biti
integrirani u školski kurikulum.

- Potrebno : edukacija učitelja,
podrška zajednice, stručna
supervizija, intervencije u
školskom okruženju (whole
school approach)

SEL

Cost-effective analize su pokazale da su intervencije usmjerene jačanju socijalnih i emocionalnih kompetencija i ekonomski najisplativije te uz poboljšanje zdravstvenih ishoda smanjuju troškove u pravosudnom sustavu smanjenjem stope kriminalnih aktivnosti u mlađoj populaciji

Programi u prevenciji ovisnosti

- Komprehenzivni pristup koji uključuje:
 - ✓ Edukaciju
 - ✓ Intervencije koje povećavaju asertivnost
 - ✓ 'Kako reći ne!' – učenje vještina
 - ✓ '*self-management*'
 - ✓ Jačanje socijalnih vještina
 - ✓ *Screening* u kombinaciji sa kratkom intervencijom, motivacijskim intevjuiranjem, obiteljskom terapijom i KBT daje najbolje rezultate kod visoko rizičnih.

Najvažnija je uloga vršnjaka

Tretman: preporuke

- Aktivno uključivanje mladih osoba u izradu i provedbu intervencija i usluga (peer podrška)
- Izbor intervencija višeg i nižeg intenziteta:
 - guided self-care interventions: on-line intervencije
 - individualna savjetovanja
 - stand alone youth friendly centers (pruža usluge za poteškoće s kojima se susreću mlade osobe vezane za društvene i zdravstvene probleme te poteškoće vezane uz mentalno zdravlje)
 - psihoterapija temeljena na KBT- najučinkovitija kod anksioznosti i depresije u kombinaciji sa ograničenim brojem psihofarmaka
 - kratka intervencija
 - motivacijsko intervjuiranje
 - obiteljska terapija
 - farmakoterapija

Island free of drugs

Sveobuhvatni pristup – univerzalne intervencije za smanjenje pijenje mladih

Država:

- Zakon o vremenskom ograničenju koliko dugo djeca mogu biti vani 'outdoor time limits'
- Dobna granica, pristup mjestima koja prodaju alkohol
- Visoka dobna granica za kupnju alkohola

Regije/gradovi/zajednica:

- intervencije temeljene na istraživanjima
- adekvatno informiranje roditelja i ostalih stakeholdera
- poticanje roditelja/njegovatelja da se pridržavaju zakona
- pristup organiziranim sportskim i drugim konstruktivnim aktivnostima u slobodno vrijeme - "The leisure card"

Sveobuhvatni pristup - univerzalne intervencije za smanjenje pijenje mladih

Škole-centri za mlade

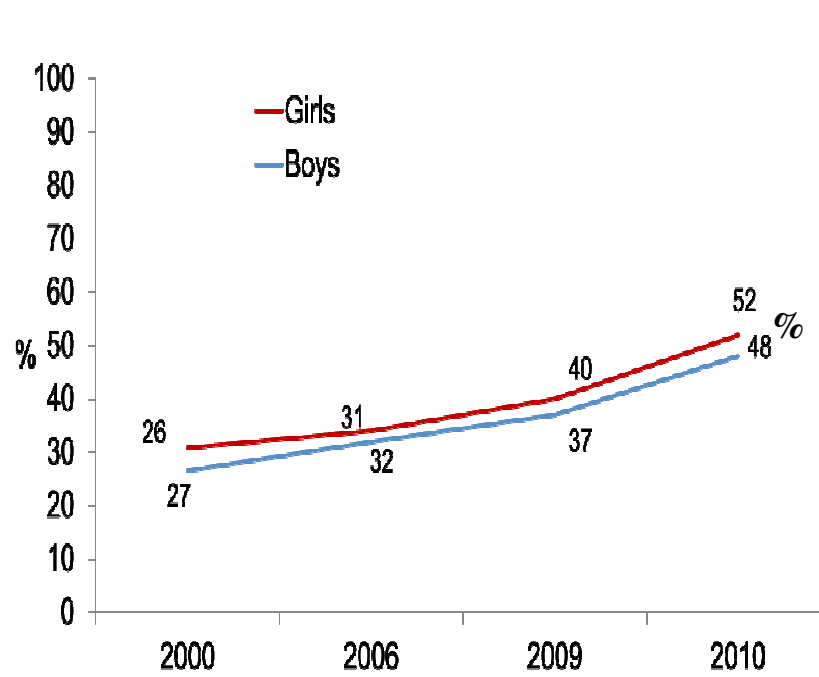
- Okupljanja bez alkohola – unutar dozvoljenog vremena za boravak vani
- Edukacija roditelja i učenika
- Podrška roditeljskim organizacijama (obrazovanje, pružanje objekata za njihov rad)

Roditelji

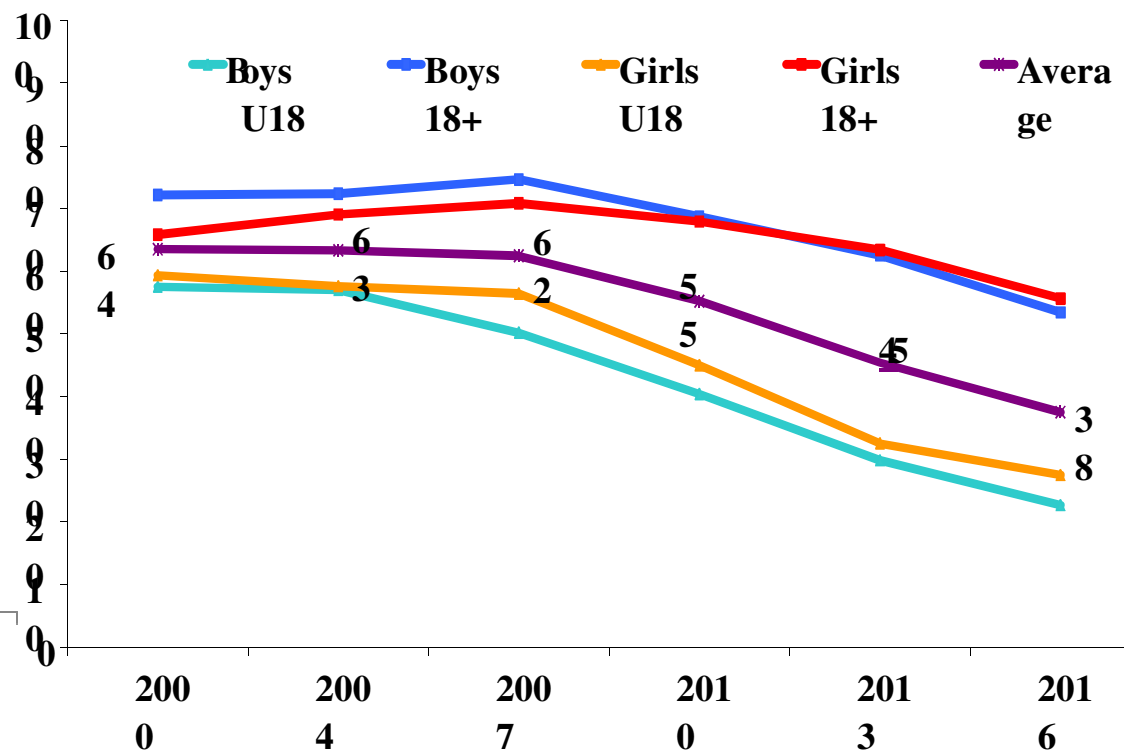
- Organizirane šetnje roditelja po kvartovima
- Ugovori s roditeljima
- Zajedničko obiteljsko vrijeme-> poticanje da provode više vremena sa svojom djecom
- Podupiranje sudjelovanja u rekreacijskim aktivnostima kao što su organizirani sportovi

Mladi

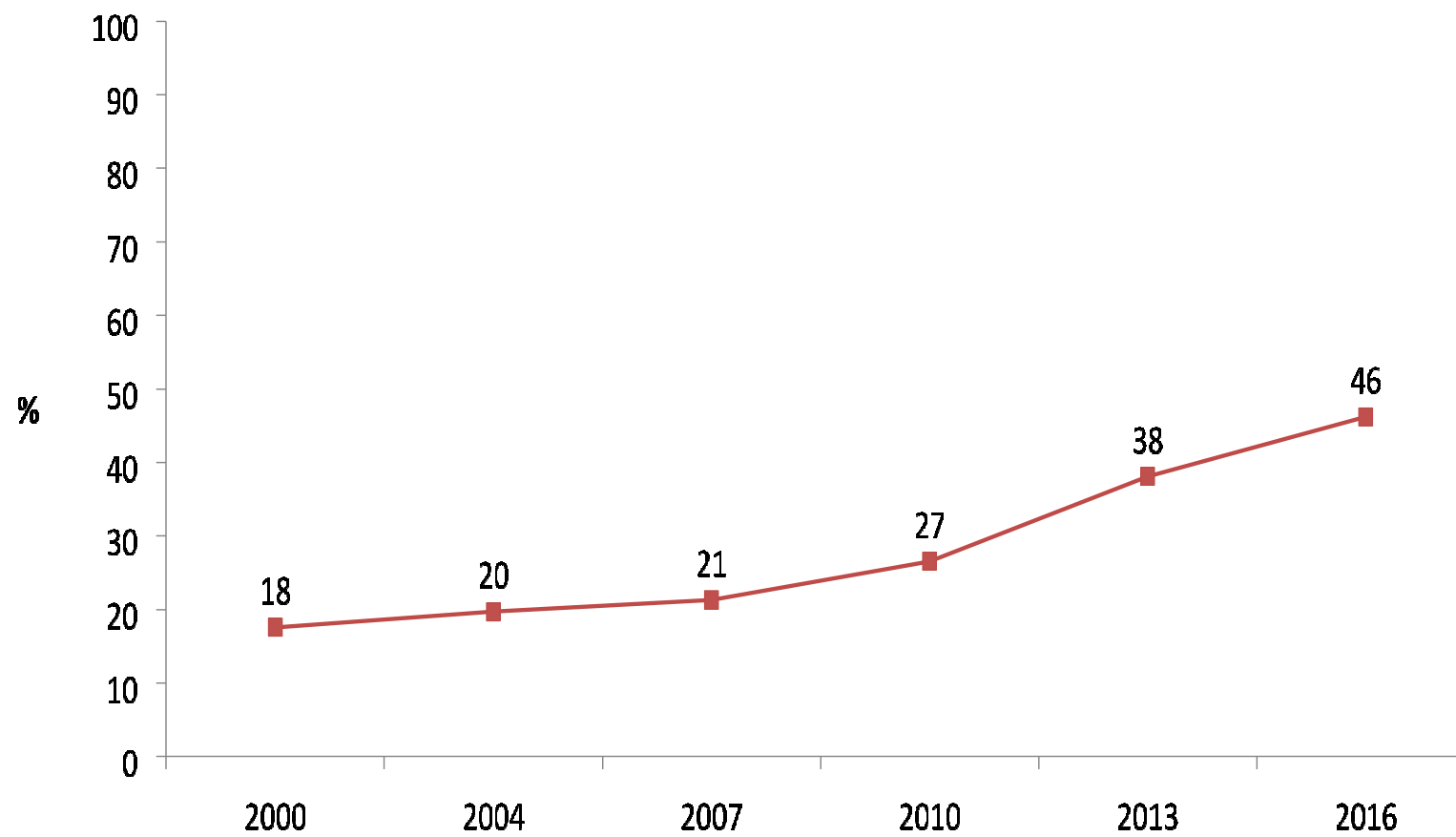
- Informirani o zakonima i propisima
- Provode više vremena s roditeljima/obitelji
- Pojačano sudjelovanje u sportskim i drugim organiziranim aktivnostima u slobodno vrijeme

Vrijeme provedeno s roditeljima

Trend korištenja alkohola kod učenika islandskih škola u dobi od 16-20 godina

Učenci koji nikada u životu nisu bili pijani (dob 16-20 godina)

Praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti

TRADICIONALNI MODELI	NOVI MODELI
Tretmanski model	Model promocije
Model ekspertize	Model izgradnje kapaciteta
Usmjerenost na nedostatak	Usmjerenost na snage
Usmjerenost na usluge	Usmjerenost na resurse
Stručnjak u fokusu	Korisnik u fokusu